

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrť leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 5 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Vabilo k naročbi.

Z mesecem marcijem poteklo je naročnikom četrťletnikom naročilo. Prosimo torej, naj se podvizajo nadaljšnjo naročnino dopostati, da se jim dopošiljanje lista ne pretrga ali ustavi. List stane do 1. julija 65 kr., do 1. oktobra 1 fl. 30 kr. in do konca leta 1 gld. 90 kr. — Naročnina, nova in zaostala, naj se nam pošlje po poštnih nakaznicah.

Upravništvo.

Ljutomerskim obrtnikom.

Na dan 4. marcija je bila razpisana volitev za ljutomersko okrajno bolniško blagajnico. Da bi se dalo pri tej volitvi tudi kaj za velikonemško stvar skovati, pač ni bilo misliti, ker izmed volilcev, rokodelcev in obrtnikov, ni čez 5 odstotkov nemške narodnosti; a osebe nemške stranke, ki sploh z obrtjo in blagajno nič opraviti nimajo, začele so breznačajno agitacijo, da slovenski uradujočo blagajno in pičli zaslužek slov. pisarja Nemcem pridobijo. Računjajoč, da je z rokodelci lahka, če je le kaj pijače in primerne besede, vneli so na skrivno sklicanih shodih iste tako, da so v prvi volilni skupini nemške kandidate volili. Nahujskani ljutomerski nemški in polnemški obrtniki so se v polnem številu vdeležili volitve, da bi Slovencem svoje gospodstvo tudi tukaj vsilili; ali volitev je bila preložena.

Gospodje nemške stranke, ki sedaj tako na krmilo blagajnice silijo in plačujočim udom toliki blagor obljubujejo, so že ob začetku blagajnice pri tej gospodovali; treba tedaj pogledati, kako so nas ta čas osrečevali. Sprva je bil blagajniškim zdravnikom nameščen naš domačin, g. dr. Farkaš, kateri je za vse vračenje v treh mesecih blagajni računil 9 fl. 50 kr. Potem se je priselil nemški strankar, g. dr. Wozelka, in c. kr. glavar baron Mac Nevin je blagajniške odbornike nagovarjal, da naj dr. Wozelka za blagajniškega zdravnika z mesečnim plačilom 15 fl. nastavijo, da mu obstanek omogočijo. Gospodje so to brez ugovora storili, ter za vračenje v drugih treh mesecih že 45 fl. plačali. Blagajnica pa, ki je v prvih treh mesecih 40 fl. prihranila in v hranilnico vložila, je bila v kratkem celo zadolžena in le darilo deželne hranilnice 100 fl. ji je zopet pomoglo.

Po končanem dveletnem gospodarstvu so ti gospodje komaj razun darila, 80 fl. 10 kr. prigospodarili. Potem je vodstvo okrajne bolniške blagajnice prišlo v roke slovenskih mož, in sedaj znaša blagajniški rezervni zaklad nad 400 fl. To kaže da so naši v enaki dobi, pri enakih dohodkih, blizu trikrat toliko prigospodarili, kakor prej nasprotniki.

Slovenski odborniki so hitro sprevedeli, da so ra-

čuni ljutomerske lekarne previsoki, ker je blagajno povprečno stal bolnik pri ljutomerskem zdravilu in zdravniku 3 fl. 99 kr., pri križevskem zdravniku in zdravilu pa 1 fl. 45 kr. Ta čudna neenakost je nehala, ko se je dr. Wozelki odpovedalo in je bil dr. Rakež blagajniškim zdravnikom nameščen. V preteklem letu je znašal pod dr. Rakežem račun ljutomerske lekarne za 164 bolnikov 78 fl. 82 kr., v letu 1890 pod dr. Wozelkom pa za 186 bolnikov 155 fl. 87 kr. Gospod lekarnar, umejemo, zakaj pustite vašemu pisarju rovati zoper tako varéni odbor — nemškega zdravnika zopet hočete!

O blagajniškem načelniku nemčurčki pravijo, da je predrag, a plačo so mu prej sami odmerili. Plača pa je, kakor se iz statističnega poročila zveze blagajnic v Gradu lahko vsak prepriča, med vsemi najnižja; blagajnica pa med najprvimi. Kaj tedaj hočejo? Vemo, vse nemško in samo nemško — tlačiti nas hočejo. Ali to se gospodom ne boče posrečilo, če sedaj vsi slovenski obrtniki na volišče pridejo. Da pa tudi nikdo doma ne ostane, to nam veleva narodna čast.

Ali so slovenski učitelji prenapetneži?

(Govoril poslanec dr. Jurtela v deželnem zboru v Gradu.)

Visoka zbornica! Nas in naše stranke gotovo ne zadene kaka krivda, da se je razprava preveč zavlekla. Če se v gozd kriči, odgovarja jek, in ne vem kake živce bi morali imeti, ko bi hoteli vse to na-se vzeti, kar se je že tu govorilo o nas, o naši stranki in o naših učiteljih. Poslancu dr. Starklu se je zdelo potrebno, imenovati in predstaviti slovenske učitelje kratko malo kot šuntarje in prenapetneže.

Ako bi bil z naše strani kdo tak izraz rabil gledé nemških učiteljev, mislim, da bi bili vse drugače z njim ravnali in ga zavrnil. Vedeti in pomisliti morate, da imajo slovenski učitelji težavneje dolžnosti izpolnjevati, kakor nemški učitelji, da pa se jim gledé na plačilo nič boljše ne godi, kakor nemškim učiteljem. Če se slovenskemu učitelju s take strani pri vsaki priliki očita, da je prenapetnež in da se bavi z narodnostnim hujskanjem, tako mora izgubiti veselje in ljubezen do dela in do svojega poklica. Sicer pa mislim, da je nekdo drugi v tej zbornici poklican, braniti tako brez uzroka napadeno slovensko učiteljstvo, katero še menda ni preklicano.

Živeč vedno na deželi občeval sem doslej z učitelji prav mnogo in sicer zategadelj, ker sem bil svoj čas načelnik okrajnega zastopa na Ptuj in ker sem sedaj načelnik okrajnega zastopa v Šmarju pri Jelšah in član ondotnega okr. šolskega sveta. Vsaka teh skupščin ima pri imenovanju učiteljev precej upliva. Te

skupščine, kar jih je s slovensko večino, so pri imenovanju učiteljev — to lahko z mirno vestjo rečem — vedno le v postavnih mejah uplivala, slovenski učitelji pa gotovo še niso dali povoda, da bi se moglo reči, da predlagajo okrajni šolski svéti, v katerih imajo Slovenci večino, hujskače in prenapetneže.

Iz učiteljske pa teh lastnostij gotovo niso s seboj prinesli, za to bi bili že skrbeli nemški učitelji, ki bi takega pripravnika ne bili pustili iz učiteljsča in bi mu ne dali zrelostnega spričevala. Do zadnjega časa sem so tudi taki šolski nadzorniki nastavljeni, ki ne pripadajo slovenski stranki, nego neki drugi stranki, ki pazno gleda na slovensko učiteljstvo. Lahko se torej reče, da učitelji tudi napram nemškimi otrokom svoje dolžnosti izpolnjujejo in določenih mej nikdar ne prekoračijo, ker bi sicer ne mogli obstati in bi se ne mogli vzdržati. Imen nočem navajati, saj so itak vsakemu znana in ker nimam za to potrebnega darú. Ker pa se je ravnokar imenovalo ime (Ambrožič) opozarjam na to, kako je ta gospod postopal kot nadzornik v Celjskem okraju, kako je tam vso svojo moč porabljal proti slovenskemu učiteljstvu, a temu vendar ni mogel do živega priti. Mislim torej, da storim samo svojo dolžnost, če branim slovensko učiteljstvo pred napadi, kakoršne smo čuli danes in tudi že prej.

Očitanje, da je slovensko učiteljstvo prenapeto in da hujska, je tudi že zatogadelj neresnično, ker so — kakor znano — še pred kratkim bili okrajni šolski svéti na Spodnjem Štajerskem v nemških rokah in se je to še le v najnovjšem času vsled velike pazljivosti slovenske stranke deloma premenilo. In bivšim okrajnim šolskim svétom vendar ne more nihče opravičeno očitati, da so Slovencem na ljubav dajali prednost slovenskim pripravnikom in da se niso držali strankarskega reda.

Če so se tako sestavljeni okrajni šolski svéti vzlic temu odločili, nastaviti take učitelje, kakoršne imamo iz prejšnjih časov — novih je le jako malo — tako mislim, da so imeli dovolj uzrokov jim zaupati, da so bili prepričani, da ne nastavlja prenapetnežev in hujskačev, ampak samo učitelje slovenskega rodu.

Kdo pa more sicer slovenskemu učitelju zameriti, če se zunaj šole čuti Slovenca? Zataji li nemški učitelj kdaj in kje svojo narodnost? Mislim, da je pri nas narodna zavednost tako vzbujena in se na obeh straneh izraža, tako da v tem oziru drug drugemu nimamo ničesar očitati! Od Nemcev se naravnost zahteva, naj učitelj v javnem življenju prizna, katere narodnosti je. Če pa vi kot Nemci od vaših učiteljev zahtevate, naj čutijo kot Nemci in naj tako ravnajo, tako sodim, da se tudi slovenskim učiteljem ni treba sramovati svoje narodnosti, niti jo zatajiti. (Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

Nove orglje v Mariboru.

1. Orglje pri č.č. šolskih sestrah.

G. Goršič, dobro znan po velikih delih, katera je v čast umetelni stroki, kojo vrlo zastopa, dovršil, je v cerkvi č.č. šolskih sester v Mariboru, sicer male, toda kaj dobro izvršene orglje postavil. Podpisani bi že davno spregovoril o tem umotvoru Goršičevem, a hotel se je tekom daljšega časa prepričati, je-li delo tudi gledé trajnosti in solidnosti popolnoma zanesljivo. In v tem oziru z mirno vestjo rečem: vsa čast g. Goršiču!

Nove orglje stojé na koru (kjer č.č. sestre za du-

hovne ure obilno prostora potrebujejo) sicer v levem zakotju, a vendar ta okoliščina ne upliva mnogo na tonalen utis. Pojočih spremenov nahajaš v orgljah 11, kateri so razvrščeni v dveh manualih in pedalu. Tipk (taste) v vsakem manualu je 54, v pedalu 27. V prvem manualu so sledeči spremen: 1. Praestant 4'; 2. Bellgamba 8'; 3. Rohrflöte 8'; 4. Principal 8'; 5. Doublette 2²/₅' 2'. V drugem manualu: 6. Zartflöte 8'; 7. Dolce 8'; 8. Undamaris 8'; 9. Salicet 4'. V pedalu: 10a Subbass piano 16'; 10b Subbass 16'; 11. Cello 8'. Razup teh pojočih spremenov so v orgljah štirje postranski vlaki, kateri utis orgelj zdatno povekušjejo in sicer: 12. Oktavenkoppel k prvemu manualu; 13. Suboktavenkoppel II. manuala k prvemu; 14. Koppel II. manuala k prvemu; 15. Koppel I. manuala k pedalu.

Pojóci spremen so se gledé značaja »mojstru« Goršiču izbornó posrečili. Osobito smo bili kar očarani pri zvónkih, rezočih glasovih »Bellgambe 8'«, novega, ameriškega spremen. »Undamaris 8'« doni nežno, bi djali, vzvišeno krasno, osobito v zvezi s »Zartflöte« ali pa »Dolce«. »Salicet« 4' osobito v spodnjih oktavah posebno ugaja. Tudi delitev »subbass« a v »subbass piano« 16' in v subbass 16', ki sta prav za prav eden in isti spremen (povodom posebnega mehanizma se deli isti spremen v »subbass piano« in v »subbass«) je srečna misel g. Goršiča. Znano je, da v manualih daje spremen 16', nekak poln veličasten učinek. Ker takega spremen pri tako malih orgljah ni mogoče v dispozicijo sprejeti, zatorej je g. Goršič nadomestil ta nedostatek s »suboktavenkoppel« II. manuala k prvemu.

Intonacija orgelj je odločna, bi djali energična. Polne orglje donijo krepko, veličastno; posamezni spremení milo, nežno, da človeka kar gine. Reči moramo vso čast g. Goršiču, vrlemu slovenskemu umetniku!

2. Orglje v semeniški cerkvi sv. Alojzija.

Semeniška cerkev sv. Alojzija, v kateri obhajajo pod vodstvom č.č. gg. predstojnikov semenišča gg. bogoslovci službo božjo s slovenskimi pridigami, katerih se slovensko ljudstvo s posebno radostjo udeležuje, je po prizadevanju preč. gg. direktorjev, osobito sedanjega preč. g. kanonika Hribovškega, postala prava dika Mari-borskih cerkev! Od zunaj se ti neznatna dozdeva, toda znotraj se spaja vse, kar vidiš, v umetelno ednotnost, da moraš priznati, vse je na pravem mestu, vse ustreza bogočastju, umetnosti in pobožnosti. V zadnjem času je oskrbel preč. g. vodja, kanonik Hribovšek, semeniški cerkvi orglje, na katere morejo on in mojstra »brata Zupana« v Kamni Gorici, ki sta jih postavila, ponosni biti.

Pred vsem moramo priznati, da sta gg. »brata Zupana«, že itak znana po slovenskem Štajarju, s tem svojim delom pokazala vso svojo razboritost, vestnost in ves svoj umetelni razum. To povdarjamo s posebnim veseljem, ker nam ni neznano, da se je morebiti tu in tam vrlima slovenskima bratoma-umetnikoma krivica delala. Toda k stvari!

Omara orgelj je precej velika, okusno likana, jako primerna slogu cerkve. Igralnik ima dva manuala in pedal. Tipek v manualu je 54, v pedalu 27, torej normalno število. Mehanika je izvrstno izdelana, vse se giblje tiho, naravno, brez ropota. Zadej orgelj je meh z zajemalnikom (Schöpfer), kateri vedno in točno potrebno sapo donša orgljam. Da je dotok sape vedno enakomeren, nahaja se v orgljah regulator. Sapilo ne povzročuje nikakega tresaja, če tudi se pride iz pleni v jeden sam ton nežnega spremen. Orglje so na stoške (Kegelladen), torej vsak glas prejema sapo iz posebne kancele.